

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U001311

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 04-05-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Поночовна Олена Володимирівна

2. Olena V. Ponochovna

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4377-0633

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 051

Назва наукової спеціальності: Економіка

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Економіка

Дата захисту: 20-05-2026

Спеціальність за освітою: Фінанси

Місце роботи здобувача: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: <https://ror.org/01s344n79>

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 12343

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: <https://ror.org/01s344n79>

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: <https://ror.org/01s344n79>

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 06.71.07

Тема дисертації:

1. Організаційно-економічні засади забезпечення прибутковості аграрних підприємств
2. Organizational and economic principles for ensuring the profitability of agricultural enterprises

Реферат:

1. Дисертаційна робота присвячена комплексному теоретичному узагальненню, методичному обґрунтуванню та практичній розробці організаційно-економічних засад забезпечення та підвищення прибутковості аграрних підприємств в умовах сучасних викликів функціонування аграрного сектору економіки України. Дослідження спрямоване на вирішення актуальної проблеми посилення економічної ефективності та фінансово-економічної стійкості аграрних підприємств через раціональне використання їхнього потенціалу, оптимізацію виробничої структури, впровадження механізмів забезпечення стійкого фінансового результату та формування умов для сталого розвитку в умовах економічної нестабільності, геополітичних ризиків та кліматичних змін. У першому розділі проведено теоретичне узагальнення сутності прибутку та прибутковості як ключових категорій економіки аграрного сектору. Сформульовано авторські трактування цих понять з урахуванням специфіки аграрного виробництва: прибуток визначено як абсолютний фінансовий результат, що перевищує витрати та слугує джерелом для інвестиційного забезпечення, технічного переоснащення, інноваційного розвитку та формування державного бюджету; прибутковість

розглянуто як відносний показник економічної ефективності використання ресурсів у виробничих процесах, що забезпечує адаптацію підприємств до ринкових умов, сприяє конкурентоспроможності та економічній безпеці. Виокремлено функції прибутку в аграрних підприємствах: облікову (відображення ефективності господарської діяльності), розподільчу (формування доходів бюджетів та внутрішнього розвитку) та стимулюючу (мотивація персоналу, впровадження інновацій). Ці функції адаптовано до особливостей аграрного виробництва, де вони допомагають долати виклики, такі як деградація ґрунтів, енергетичні кризи та логістичні бар'єри. Запропоновано порядок дій для використання когнітивного моделювання взаємопов'язаних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, які впливають на прибутковість аграрних підприємств та інтегрують етапи: визначення об'єкта, збір даних, аналіз залежностей, виявлення тенденцій та формування рекомендацій. Це передбачає мінімальне втручання у систему господарювання з метою сталого розвитку підприємства. Класифіковано фактори впливу на прибутковість: зовнішні (ринкові, екологічні, логістичні) та внутрішні (ресурсні, управлінські, технологічні). Визначено активні фактори-важелі й пасивні фактори-індикатори, що впливають на прибутковість аграрних підприємств. Сформовано результати сценарного аналізу, які отримані за допомогою функцій матричного множення «МУМНОЖ». Запропоновано матричний інструментарій аналізу шляхів забезпечення і підвищення прибутковості аграрних підприємств. У другому розділі здійснено емпіричний аналіз рівня ресурсного забезпечення виробничих процесів аграрних підприємств Полтавської області на основі статистичних даних за 2017–2024 роки. Виявлено тенденції скорочення посівних площ зернових культур, поголів'я тварин, енергетичних потужностей та старіння машинно-тракторного парку, що обмежує потенціал зростання прибутковості. Встановлено деяке зростання прибутковості продукції сільського господарства Полтавської області незважаючи на збільшення витрат на її виробничу реалізацію. Проведено аналіз структури операційних витрат та виробничої собівартості з деталізацією за статтями (оплата праці, матеріальні витрати, амортизація), що дозволило ідентифікувати структурні зрушення та резерви оптимізації. Розрахований комплексний показник фінансової та економічної безпеки аграрних підприємств регіону в динаміці знижується, що підвищує ризики втрати фінансової стабільності підприємств у сільському господарстві. Розроблено та практично реалізовано систему моделювання виробничої діяльності з використанням панельних даних з фіксованими ефектами в середовищі Microsoft Excel. Система включає повний цикл: структурування даних, розрахунок середніх значень, внутрішньогрупових відхилень, консистентних оцінок коефіцієнтів та індивідуальних ефектів, що забезпечує точне ранжування підприємств за неспостережуваною гетерогенністю та виявлення специфічних внутрішніх факторів економічної ефективності. Оцінено індивідуальні ефекти досліджуваних аграрних підприємств, де лідерами виявилися ТОВ «Савинці», СТОБ «Вітчизна» та ВСК «Злагода». У третьому розділі розроблено методику прогнозування показників прибутковості на основі функцій TREND та регресійних рівнянь з комбінацією панельних даних. Методика передбачає нормалізацію показників, групування факторів (операційні витрати, вартість основних засобів) та розрахунок прогнозних значень чистого доходу, операційних витрат та індивідуальних ефектів на 2026–2028 роки. Прогноз демонструє позитивну тенденцію зростання чистого доходу для всіх підприємств, з найвищими темпами для лідерів, що підтверджує потенціал посилення фінансово-економічної стійкості, конкурентоспроможності та сталого розвитку в умовах нестабільності.

2. The dissertation is dedicated to a comprehensive theoretical generalization, methodological substantiation, and practical development of the organizational-economic foundations for ensuring and increasing the profitability of agrarian enterprises amid the modern challenges facing Ukraine's agrarian sector. The research addresses the critical issue of enhancing the economic efficiency and financial-economic stability of agrarian enterprises through the rational utilization of their potential, optimization of production structure, implementation of mechanisms to secure sustainable financial results, and creation of conditions for sustainable development in an environment of economic instability, geopolitical risks, and climate change. In the first chapter, a theoretical generalization of the essence of profit and profitability as key categories of the agrarian sector economy is presented. Author's definitions of these concepts are formulated, taking into account the specifics of agrarian production: profit is defined as an absolute financial result that exceeds costs and serves as a source for

investment support, technical re-equipment, innovative development, and formation of the state budget; profitability is viewed as a relative indicator of the economic efficiency of resource use in production processes, enabling enterprises to adapt to market conditions, enhance competitiveness, and ensure economic security. The functions of profit in agrarian enterprises are identified: accounting (reflecting the efficiency of economic activity), distributive (forming incomes for budgets and internal development), and stimulating (motivating personnel and promoting innovation implementation). These functions are adapted to the peculiarities of agrarian production, where they help address challenges such as soil degradation, energy crises, and logistical barriers. A procedure is proposed for applying cognitive modeling to interconnected factors of the internal and external environment that influence the profitability of agrarian enterprises. The procedure integrates the following stages: defining the object, data collection, dependency analysis, trend identification, and formulation of recommendations. It emphasizes minimal intervention in the management system to support sustainable enterprise development. Factors affecting profitability are classified into external (market, ecological, logistical) and internal (resource, managerial, technological). Active leverage factors and passive indicator factors influencing profitability are distinguished. Scenario analysis results, obtained using the matrix multiplication function “MMULT”, are presented. A matrix-based toolkit is proposed for analyzing pathways to ensure and increase the profitability of agrarian enterprises. In the second chapter, an empirical analysis of the resource provision level for production processes in agrarian enterprises of Poltava Oblast is conducted, based on statistical data for 2017–2024. Trends are identified, including reductions in sown areas for grain crops, livestock numbers, energy capacities, and aging of the machine-tractor fleet, all of which constrain profitability growth potential. Despite rising costs of production and sales, a moderate increase in the profitability of agricultural products in Poltava Oblast is observed. The structure of operating costs and production prime cost is analyzed in detail by items (labor costs, material costs, depreciation), revealing structural shifts and reserves for optimization. The comprehensive indicator of financial and economic security for regional agrarian enterprises shows a declining trend, increasing the risks of losing financial stability in the agricultural sector. A system for modeling production activity using panel data with fixed effects in Microsoft Excel was developed and practically implemented. The system covers the full cycle: data structuring, calculation of averages, within-group deviations, consistent coefficient estimates, and individual effects. This enables accurate ranking of enterprises by unobserved heterogeneity and identification of specific internal factors of economic efficiency. Individual effects for the studied agrarian enterprises were evaluated, with the leaders being LLC “Savyntsi”, Agricultural Enterprise “Vitchyzna”, and Production Cooperative “Zlahoda”. In the third chapter, a methodology for forecasting profitability indicators is developed, based on the TREND function and regression equations combined with panel data. The methodology includes indicator normalization, factor grouping (operating costs, value of fixed assets), and calculation of forecast values for net income, operating costs, and individual effects for 2026–2028.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Ponochovna O., Piliavskiy V., Makarenko P. Assessing the Reviving Risks while using the Manufacturing Resource Planning System at Agribusiness Enterprises. Proceedings of 15th International Conference «ICT in Education, Research, and Industrial Applications 2019» (ICTERI 2019). Volume III: PhD Symposium. Kherson,

Ukraine, June 12 - 15, 2019. pp. 11-20. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2403/paper2.pdf>.

- 2. Pysarenko V., Ponochohna O., Bahorka M., Voronyansky V. Data-Centric Formation of Marketing Logistic Business Model of Vegetable Market Due to Zonal Specialization. Data-Centric Business and Applications. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies. 2020. Vol. 42. pp. 23-49. DOI: 10.1007/978-3-030-35649-1_2.
- 3. Makarenko P., Makarenko Y., Mogilat M., Neklesa A., Ponochohna O. Cognitive modeling of the consumer market: sensitivity and scenario analysis. 2020 IEEE 11th International Conference on Dependable Systems, Services and Technologies (DESSERT). Kyiv, Ukraine. 2020. pp. 230-235. DOI: 10.1109/DESSERT50317.2020.9125046.
- 4. Поночовна О. В. Економетричний підхід до аналізу динаміки та факторів прибутковості аграрних підприємств Полтавської області у період нестабільності. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2025. № 10. DOI: 10.25313/2520-2294-2025-10-11478.
- 5. Поночовна О. В. Рівень ресурсного потенціалу та ефективність його використання в аграрних підприємствах Полтавської області: аналіз тенденцій та рекомендації. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2025. № 4. С. 81–84. DOI: 10.36887/2415-8453-2025-4-15
- 6. Поночовна О. В. Організаційно-економічні аспекти управління витратами як фактор забезпечення прибутковості аграрних підприємств (на прикладі Полтавської області). Економіка та суспільство. 2025. № 81. DOI: 10.32782/2524-0072/2025-81-6
- 7. Поночовна О. В. Використання технологій Data Mining при формуванні стратегії забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств. Матеріали XV щорічного міждисциплінарного семінару «Студентські роботи за науковою тематикою кафедри інформаційних систем та технологій». Полтава: ПДАА, 15 листопада 2018 р. С. 34–36. URL: <https://dSPACE.pdau.edu.ua/handle/123456789/5447>
- 8. Макаренко П. М., Поночовна О. В. Сутнісна характеристика дефініцій «прибуток» і «прибутковість» сільськогосподарських підприємств. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Наукове забезпечення економічного розвитку, правового регулювання і управління в агропромисловому комплексі» (м. Полтава, 29 березня 2019 року). Полтава: ПДАА, 2019. С. 140-143. URL: <https://dSPACE.pdau.edu.ua/handle/123456789/5444>
- 9. Макаренко П. М., Поночовна О. В. Адаптація функцій Matlab для виконання етапів когнітивного моделювання споживчого ринку. Сучасні напрями розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та засобів управління: матеріали десятої міжнародної науково-технічної конференції. 9- 10 квітня 2020 року. Баку: ВА ЗС АР; Харків: НТУ «ХПІ»; Харків: ДП «ПДПРОНДІАВІАПРОМ»; Жиліна: УмЖ, 2020. С. 23. URL: <https://dSPACE.pdau.edu.ua/handle/123456789/8991>
- 10. Макаренко П. М., Поночовна О. В. Використання апарату когнітивного моделювання у MS Excel. Проблеми інформатизації: матеріали восьмої міжнародної науково-технічної конференції, Т.1, 26-27 листопада 2020 року. Черкаси: ЧДТУ, Харків: НТУ «ХПІ», Баку: ВА ЗС АР, Бельсько-Бяла: УТІГН, Харків: ДП «ПД ПКНДІ АП», 2020. С. 24. URL: <https://dSPACE.pdau.edu.ua/handle/123456789/8993>
- 11. Макаренко П. М., Поночовна О. В. Використання засобів візуалізації на етапах когнітивного моделювання ринку аграрної продукції. Актуальні проблеми розвитку сучасної науки: матеріали XVI Всеукр. наук-практ. конф. (м. Полтава, 3 червня 2021 р.). Полтава: Сімон, 2021. С. 142-145. URL: <https://dSPACE.pdau.edu.ua/handle/123456789/10892>
- 12. Макаренко П. М., Поночовна О. В. Інформаційні технології для моделювання виробничої структури і витрат сільськогосподарських підприємств. Проблеми використання інформаційних технологій в освіті, науці та промисловості: мат. XVI міжнар. конф. (15 грудня 2021 р., м. Дніпро). Дніпро: НТУ «ДП», 2022. С. 152-154. URL: <https://dSPACE.pdau.edu.ua/handle/123456789/14169>
- 13. Семенкова А. О., Поночовна О. В. Товарна політика підприємства і методи її формування. Наукове забезпечення міжнародних економічних відносин та соціально-економічного розвитку в аграрній і суміжних сферах в умовах глобалізації та військового стану в Україні: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. 30 листопада 2022 р. Полтава: ПДАУ, 2022. С. 71-72. URL:

<https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/13693>

- 14. Макаренко П. М., Поночовна О. В. Алгоритм дослідження впливу збутової діяльності і зовнішнього середовища на прибутковість аграрних підприємств. Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку сучасної науки» (м. Полтава, 8 червня 2023 р.). Полтава: Сімон, 2023. С. 124-126. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/15121>
- 15. Макаренко П. М., Поночовна О. В. Оцінювання рівня виробничого ресурсозабезпечення і ефективності його використання в аграрних підприємствах. Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу Полтавського державного аграрного університету за результатами науково-дослідної роботи 2021-2022 років (м. Полтава, 17-18 травня 2023 року). Полтава: РВВ ПДАУ, 2023. С. 69-71. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/15122>
- 16. Макаренко П. М., Поночовна О. В. Аналіз засобів розробки навчальних тестів спеціальностей 051 Економіка та 292 Міжнародні економічні відносини для їх імпорту на платформу дистанційного навчання MOODLE. Матеріали 54-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів «Вища освіта в контексті глобальних викликів». (22-23 лютого 2023. м. Полтава). Полтава: ПДАУ, 2023. С. 48-50. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/2048>
- 17. Макаренко П. М., Поночовна О. В. Викладання навчальних дисциплін спеціальності 051 Економіка в дистанційному форматі. Актуальні питання забезпечення якості вищої освіти: матеріали 55-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів. (21 – 22 лютого 2024, м. Полтава). Полтава: ПДАУ, 2024. С. 67-68. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/20481>
- 18. Макаренко П. М., Поночовна О. В. Вплив відносин власності на прибутковість аграрних підприємств: динаміка розвитку фермерських господарств Полтавської області. Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу Полтавського державного аграрного університету за підсумками науково-практичних досліджень в 2023 році (м. Полтава, 14-15 травня 2024 року). Полтава: РВВ ПДАУ, 2024. С. 55-56. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/20482>
- 19. Поночовна О., Ковальська Т. Забезпечення прибутковості в агропродовольчій сфері як елемент безпекової парадигми розвитку підприємства. Стратегічний менеджмент агропродовольчої сфери в умовах глобалізації економіки: безпека, інновації, лідерство: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 27 вересня 2024 р. Полтава: ПДАУ, 2024. С. 173-176. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/20476>
- 20. Макаренко П. М., Поночовна О. В. Використання інтерактивних платформ для викладання дисципліни «Міжнародна економіка»: нові підходи до організації освітнього процесу. Інноваційні підходи в освіті: інтеграція технологій, науки та практики у підготовці фахівців: матеріали 56-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів. (19-20 лютого 2025. м. Полтава). Полтава: ПДАУ, 2025. С. 59-60. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/20483>
- 21. Kovalska T., Ponochozna O. Methods of assessing the profitability of agricultural enterprises in the context of sustainable development. Planning and Ensuring Sustainable Development of Socio-Economic Systems. Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference (18 December 2025, Poznan) Poznan, WSHIU University of Applied Sciences, Part 2. 2025, P. 70-71. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/20478>

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0117U003097, 0122U201708

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Макаренко Петро Миколайович
2. Petro M. Makarenko

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.06.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8967-9122

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: <https://ror.org/01s344n79>

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гудзь Тетяна Павлівна
2. Tetiana P. Hudz

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2310-5425

Додаткова інформація: ;<https://scholar.google.com.ua/citations?user=OM1-wPUAAAAJ&hl=ru&oi=ao>

Повне найменування юридичної особи: Полтавський університет економіки і торгівлі

Код за ЄДРПОУ: 01597997

Місцезнаходження: вул. Івана Банка, Полтава, Полтавський р-н., 36014, Україна

Форма власності: Приватна/недержавна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Власенко Тетяна Анатоліївна
2. Tetiana A. Vlasenko

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9515-2423

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний економічний університет імені
Семена Кузнеця

Код за ЄДРПОУ: 02071211

Місцезнаходження: проспект Науки, Харків, Харківський р-н., 61166, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Олійник Аліна Сергіївна

2. Alina S. Oliinyk

Кваліфікація: к. е. н., доцент, 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0274-5204

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: <https://ror.org/01s344n79>

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Миколенко Інна Григорівна

2. Inna H. Mykolenko

Кваліфікація: д. е. н., доцент, 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3800-6136

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: <https://ror.org/01s344n79>

VIII. **Заключні відомості**

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Медвідь Вікторія Юріївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Медвідь Вікторія Юріївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Кузьміна Наталія Миколаївна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна